

БОТ-ТЫВЫНГЫР ТАЛАМТЫЛЫГЛАРЫНЫҢ БАЙЫРЛАРЫ

«Дуи, силердин концерттеринин тундун номери «Партияга алдар» деп ири доостун турда, спена кырымдан В. И. Лениндин портретин башы карган бир эвек Ильяч бугун бистин армияста турган болза ботунун шолугага турган черинден ирак эвекте чурттал турар тыва улуустун дугайында та чуну чугаладай эрик» — деп, сурагылгы новосибирский шулукучу Василий Пукначев өөрүшкүзү илгерей сөзгөдө.

Совет культуранын сурагылгы ажалдагыларын композитор Александр Павлович Дольгинин, хорей-стрел Михаил Науменович Поляк, Иван Матвеевич Гуляев, балетмейстер Игорь Валентинович Смирнов, Совет Армиянын политаргелинин талзаны полковник Тарасов, РСФСР-нин Култура министрствозунун главноначальниги эш Бударков, СЭКП-нин Новосибирск обкомунун бирги секретари Федор Степанович Горячев база эске-да эштер бот-тывынгыр артистеринин оюну суран чугуудун кай-камычтыгы байыр-дыр, «тывалар уран чугууду органицаастар талзаны бие чыйынчаак улгериин көргүзүп», «уран чугууду камын кадалап байлаштырып, бектик культура-биле көргүзүп биригип магалы-дыр», «өмөр буруун оза сонуургачыг, таланттыг, аман-сугуунг кылдыр белеткан болунар», «конт-чымчак, чагай чытгы четөөдери Новосибирские эвектен-дир силер», «силердин программардан өрүс кижиге канчаар-даа аажок эвилер, най-магалыг чыгып, чыгып салгып-латтар дагыла артык харым артыгы турар. Хону-шомдор илгал-да кыраа берген. Судалар шулу-рамын беди барган. Чугае таражалыга эвек, а малчынарды база чымчыгыг үе келген.

Бо чакык, күш-ажылыч хүнерде Бин-Хем районун ажал-ипчилеринге өөрүчүгү нөздө дыйналы берген: Бин-Хем район Россия Федерациялыгыг кодэ ажал-агылыгы районунунун социализмге чарыжыныг тылкенчиг болган. Адал ССР-нин Министрлер Чувашелинч болган ВДССР-тин илчилер Кызыл туугу тымыкан. Бо бектик шаанда районугу бүгү ажал-ипчилеринин шудургу күш-ажылыгын түнселинде чеди аалдыган.

Бин-хемчилер чаа беш чылдын ийги чымын база эки эгелөөнөр. Кайы-даа ажал-агылга азы бүдүрүгеге боарга, тургузучу ажал-ип хаймыкан. Малчынар бо чылдын бирги кварталдын пашын чедишкенин ботандырып, эят пашын ийи ажал катан, а сүттүү элөөн ажал күстөткөнөр. «Кызыл тараачы» колхозтун коллектив социализмге чарыжыныг түгүн бектик тутушкан. Ол ажал-агылыг турган сүт-баран фермазынч ажалдагыларынч эки күш-

бирги чергенди дипломнары-биле шагнаан.

Он агыда Роберт Лесников, Иван Минин, аныктарын хорун, улусчу хожжун оркестрин тургусканы дөш лауреаттар болуп, ССР-ниң бирги чергенди дипломнары-биле шагнаатканнар. Хөмейжилер ансамблин, Чадананын музыка школынын директору Семен Бухтеев, пединституттун студентин Анатолий Огнев тыныс тургусканы дөш лауреат деп хундулуг аттар алганыр. Байгачыктын хөмейжилер Бар-Сал Ак-оолта, Максим Дакпайга, чеген, улгелег «Чараш» деп шузуу дөш Алексей Хураака, илдининч илгалыг чараш Тамира Антоновага, Күжүгет Малнига, уран номчулганын мастери Александр Салыча лауреаттар деп бектик аттарны тымыкылаан.

Бай-Хаактын Култура балыкчынын таныш болуу. оң удуртукчуу Наталы Тиртык-Кара, Кызылдын башкы институтунун кыстар ансамбли, кыстарнын ири бөлүгүнө, улусчу хожжун оркестринге, таңы коллективине, хөмейжилер ансамблине, «Оттушкун» деп композиция тургускан драма коллективине Бугу-россия көрүдөзүлгү лауреаттары деп хундулуг аттарны тымыкылаан. оларын Бугу-авиал фестивалынын

ин дипломнары алды. «Току анчалык» деп баштак ири болуу, ол номерин чогаалды тургускан Алексей Чараш-оол көрүдөзүлгү ийги чергенди дипломнары-биле шагнааткан. Оң кадында Тывага бот-тывынгыр уран чугууду хожжудер, суртаалдар дөш кызып-кылайып чорур активчилерден 52 кижиге Бугу-россия көрүдөзүлгү оркомитетинин хундулуг бижиктери-биле демделеттердилер.

Устүнде чугалаан чүдөдөргө алган көргө, Тывагыч социализмг утка-шынарыг, национал хевирлиг уран чугуун бот-тывынгыр артистер зона көрүдөзүлгү талезинг баралатканыр. Чоокта чаа-да бижиг-билг чок, өлүп-төвөринин чаадынаг четкен чораш тывалар амыг үеде кижиге төрөгөтенин, совет уаустарын дөшпөлөгүг угаан-болал культураның ажалыкчилери болуп, ботунун үе-дүтөн бөр салган келген улусчу культураны чаа хевирлер, утка-шыналар-биле байлаштырып турар. Ол бола Октябрьнин социализмг Улут революциянын кай-гамчык тундөдери, бүгү совет улустарын, оларнын илтинден хамычтыг мурунда улут орус улустун Октябрь революциянын соодагы чылдарын дургузунда көргүзүп келген акы-думалышкы дуаламчылыгын, амыралыга хүн бүрүдө боттанып турар СЭКП-ниң ленинчиг национал политиказынын ачы-буяны боор-дур.

Зона көрүдөзүлгү жерин хей азы үнөрдө тургустунан ири коллективтеринин чедишкенирин демделегеншаан, чыгыс үнүг ири аялгаларын чога төрүтүүнүн байдалы-биле кууседир чорук база-ла чугууда деп демделгөн. Моон-биле черелестир тыва улууста бот-бу-дүштүгү солун хожжун херексөлдөр чыгып, ону амыг үенин аргаларын херелеп турган, каас болгаш өткир кылдыр акжидип алган, национал оркестрден тургузуп көрүр деп сүмөлгөн.

Совет патриотизминин, социализмг интернационализминг өзүгүнэ бүгү совет кижилерин, илгалыч анычак өскенин кижиздери амыг үеде онза чугула сорулга боор турар. Бо талзын-биле уран чугуу, дигитеруанын ролу кончуг улуг. Илгалыч-аа эртен көрүдөгө Хамааты, Ала-чурт дайыннарын уезинде чогаалттыган ырылар эвектен болган. Харин согыстун эвектен ынакшылдык карак чажы, сарымы, хомудаан-хоргастаан сеткил догдан лириктик ырылар чамдык программарда колдай берген. Илгалы ырылар херек чок деп кым-да санавай турар. Согулга бола он-биле черелестир совет кижилерин Төрүн чуртун камгаларына оң күчү-шалайын өстүренин калган-да белен өзүгө кижилер ырыларын бот-тывынгыр уран чугуу коллективтеринин репертуарына калбаа-биле кийрери боор-дур.

Чамдык коллективтер акы-думача чок дөн.

совет республикаларын солун талычарын репертуарларга шоолуг кийрбей, даштыгы таңылар колдадып турар байдал бар-дыр деп демделгөн.

Уран номчулга хаври көрүдөгө шоолуг чери эзелөөн. Каас-чараш чугууда хандыр башы аарыга чеген чогаал-узелет чеген ролду ойнаар. Мынчанган уран номчулгаларын конкуртуган баштай Сибирге, оон соон дарый Москвага эртирер бола эки деп санаан.

Новосибирск зоназын көрүдөзүлгү дика хей сурагылгы совет композиторларын чогаалды киришпей барган. Устүнде чугалаан чүдөдөгө хамарыштыр черле репертуарлар айттырышыч моон сонгар кичөөнгей салыры бир кол сорулга боор турар дээрзин айтышааже хожж.

Кожкак кижилер макталгага ээрип, бот-тогулун хөер, оожургай бек болгай. А шыраак кижилер дөшкенинде чалгыланым, сөрүк кийрер, чаа-чаа бектик идеялыг уран-чеген чүдөдөргө тургузарыч күштерин мобилизаап киритер. Бистин уран чугуу дөш ажалдан турар кижилерине ийги ортуку чамдыр баспа дээрзиниң долу барымдазы бар.

Мынчанган чедишкенинге даанган, эгелези үле-ипти соотпай, чаа-чаа уран-мерген талантыларын тодалап, бот-тывынгыр уран чугуулар дөш партианың XXIII съездинин шийтерилери күүсүдир дөш, Улут Октябрьниң 50 чыл өнөгө, башкы Ленинниң төрүтүнгөнен бөр 100 чыл өнөгө төлөтпиг ужуражыр дөш демселесе улам бекдери канчаар-даа аажок чугула сорулга боор турар.

Ю. АРАНЧЫН.

ФОТОРЕПОРТАЖ

АЖЫЛ-ИШЧИ АЯН

Тывада час келген. Хонук эртен тудум-на хүн караа улам чыгып, чыгып салгып-латтар дагыла артык харым артыгы турар. Хону-шомдор илгал-да кыраа берген. Судалар шулу-рамын беди барган. Чугае таражалыга эвек, а малчынарды база чымчыгыг үе келген.

Бо чакык, күш-ажылыч хүнерде Бин-Хем районун ажал-ипчилеринге өөрүчүгү нөздө дыйналы берген: Бин-Хем район Россия Федерациялыгыг кодэ ажал-агылыгы районунунун социализмге чарыжыныг тылкенчиг болган. Адал ССР-нин Министрлер Чувашелинч болган ВДССР-тин илчилер Кызыл туугу тымыкан. Бо бектик шаанда районугу бүгү ажал-ипчилеринин шудургу күш-ажылыгын түнселинде чеди аалдыган.

Бин-хемчилер чаа беш чылдын ийги чымын база эки эгелөөнөр. Кайы-даа ажал-агылга азы бүдүрүгеге боарга, тургузучу ажал-ип хаймыкан. Малчынар бо чылдын бирги кварталдын пашын чедишкенин ботандырып, эят пашын ийи ажал катан, а сүттүү элөөн ажал күстөткөнөр. «Кызыл тараачы» колхозтун коллектив социализмге чарыжыныг түгүн бектик тутушкан. Ол ажал-агылыг турган сүт-баран фермазынч ажалдагыларынч эки күш-

эвек илек катарылар багай ажылдан турганлар бола, сүт саалдык база нөздөгөсө ийи. Илгалыг салгычлар илек катарылар Кыргыз Маалыр-оол, Шырап Саган-оол оларынч дугайында чогаалар-биле чугалаанып турулар. Катарыларынч ажылы механнизациясым. Чыйнык илгалында, кыптын согууда-да, өз-чакыта-даа, хар-дугууда-даа кодонын эон карбас, оларынч ажылы база берге. Фермада илгалы-даа ажылдан бот-баран-биле тудуш хол-башкан. Бо сүт-баран фермазынч коллективиниң деминг күш-ажылыгын түнселинде, сүт саалдык сөтүгү 6—7 чылдарынч дургузунда барык үш катан көрүдөгү.

Бектик продукттуг малдарын өстүрер дөш артемниң болган мурунчак дуржуалыг чаа чүдөдөрүн ажалгаар талзын-биле чамдык чедимчегин түнселинде бо фермазынч база ажаак-чакы Домна Завьялова чедип алган. Оң дуржуалыг республиканың хей ажал-агылыгынын малчынары өөренип ан турар. Д. Завьялованың өөреничилери, ол ферманн ажиле бы-лаа ажалычлары Күжүгет Сураганча, Мария Железнакова олар ам бышаа бурууланч хонукта 800 гр. чедир немедө дөшкени ап турар апарган.

Ийги арын

Бирги чергенди дипломнары-биле шагнаан.

Он агыда Роберт Лесников, Иван Минин, аныктарын хорун, улусчу хожжун оркестрин тургусканы дөш лауреаттар болуп, ССР-ниң бирги чергенди дипломнары-биле шагнаатканнар. Хөмейжилер ансамблин, Чадананын музыка школынын директору Семен Бухтеев, пединституттун студентин Анатолий Огнев тыныс тургусканы дөш лауреат деп хундулуг аттар алганыр. Байгачыктын хөмейжилер Бар-Сал Ак-оолта, Максим Дакпайга, чеген, улгелег «Чараш» деп шузуу дөш Алексей Хураака, илдининч илгалыг чараш Тамира Антоновага, Күжүгет Малнига, уран номчулганын мастери Александр Салыча лауреаттар деп бектик аттарны тымыкылаан.

Бай-Хаактын Култура балыкчынын таныш болуу. оң удуртукчуу Наталы Тиртык-Кара, Кызылдын башкы институтунун кыстар ансамбли, кыстарнын ири бөлүгүнө, улусчу хожжун оркестринге, таңы коллективине, хөмейжилер ансамблине, «Оттушкун» деп композиция тургускан драма коллективине Бугу-россия көрүдөзүлгү лауреаттары деп хундулуг аттарны тымыкылаан. оларын Бугу-авиал фестивалынын

Хундукте 600 ажык баш инекти кадарын турар. Ол алды кадарынын кадарычлары Ямаа Хуу-рек, Николай база Санчываа Байжан, Валентина Лапаа, Маады Кертин-оол олар база дуржуалыг малчынар, эки ажылдан турулар.

Улут Октябрының 50 чыл өнөгө төлөтпиг чедишкенинге-биле ужуражымалдар деп кыйгырыг «Кызыл тараачы» колхозтун малчынарынч, салгычларыныг девизи болу берген.

И. МИЛОВ.

ЧУРУКТАДА: (адалда чурукта) солагай талзындын кадарычлары И. Бани, С. Бани, В. Лапаа, Ч. Маады оларнын чугалаанып турары, (ортунда чурукта) А. Захарованың инек саап олурары. (устүнде чурукта) солагай талзындын анык салгычлары Е. Серет-оол, З. Дубровская, С. Ендил оларнын кым хей сүт сагынын коруп турары.

Ийги арын

Хандырылганың чаа хевирлери

СЭКП-ниң XXIII съездин чаа беш чылда хандырылга ажалдагыларынч мурунуга амырал хандырылганын хөер сайбарлагы техника-биле деринтнген улус ажал-агылыгыг база бир кол алдыр болдулар сорулгазы салган.

Республиканың амырал хандырылга бүдүрүлгелеринин ажалдагылары партианың XXIII съездинин шийтерилери амырал хандырылга планын 103 хуу күстөткөн, оң илтинден улуттур хевиринч дуаагы — 103 хуу, улуттур эвек хевиринч дуаагы — 101 хуу күстөткөн. А күш-ажылыг бүдүрүчүлүгү — 101 хуу күстөткөн. Бо чедишкенинч улуттур бүдүрүгеге коллективтеринин кызымык күш-ажылыг херечилер турар. Ол ишкан чөр-чөдө амырал хандырылга комбинаттарында чога бараан болур улуг херекке эвекс өзүгү-хууун кийрип турар бүдүрүгеге мурунчаларынч ажалыч база уауур-дуаагы. Оларга бизанчлар Биче-оол (Чадаана), Терехов (Туран), баш таарыччы Коолов, бижычкы Художникова, фотограф Горбунов (Кызыл), даарынчлар Ботма (Кызыл), Воронина (Сарыг-Сеп), Рубанова (Шаган-Арыг), сапозияны Ежаков (Бай-Хаак) болгаш оон-даа өскөлөр тамаарылар.

Республиканың амырал хандырылга бүдүрүлгелери чога дика хей хевиринч дуаагы чедирп турар. Олар бүдүрүлгелеринин характеринч боттанып күссөдөзүлгү талзын-биле илгалдыг. Чурттакчы чога чедирп турар дуаагы үш бөлүккө хуваан болур.

Бирги бөлүгү: Эт-херекседи, идик-хенти, металл кылыгылар база чуртталга бижычлары сепээр болган идик-хентик химиктиг ашталыгы чорурлар.

Ийги бөлүгү: Хамалгаларынч чагыларын өзүгээр идик-хенти даараар, трикотаж кылыгыларын артыр, эт-херекселдерин кыллар.

Ушкү бөлүгү: Амыралга таарымчалыг байдалы тургузар сорулга-биле ажалы пунктуларын, баш таарар черлерин, дуза чедир бирорларын тургузар. Болук буруунда ажалы планнап, кылырда, оң хөмчөдө, ортек-үнесин болган өске-даа экономикаг көргүзүлгелери тодаларды таарыштыр болгаш негеттнер.

Бистин республикага амырал хандырылга министрствозун организаастеп тургусканынч бөр чоңуң хандырылга элөөн экижөөн. 1966 чылда хандырылганың бүгү хевирлери 1963 чыл-биле деңизерге 2,1 катан өскөн. Ол үенин илтинде районнар төштеринге чеди амырал хандырылга комбинаты ажалгалга кирген.

Илгалы-даа амырал хандырылганынч илтиг дөшкө чурттакчы чоңуң олурар негелдөөнө иракта дүшпөй турар. Илгалыг кодэ черлерде чоңуң хандырылганы кончуг кошкан.

Республиканың чурттакчы чоңуң амырал хандырылганын хожжудеринч беш чыл планында 1970 чылга чедир амырал хандырылга бүдүрүлгелеринин чога дуза чедирер хөмчөлөни 3,6 катан, ол ишкан кодэ черлерге 4,5 ажык катан улгаттырып көрдүнгөн. Хентик химиктиг ашталыгыг чорудары 17 катан, эт-херексел болгаш транспорт херекселерин сепээр 2,5 ажык катан өскөн. Чоңуң амырал хандырылга бүдүрүлгелеринин четкини калбартыр, ук бүдүрүлгелерге доктаамал болгаш кончуг чорур мастерскаяларын, хуула алыр пунктуларын тургузар. Колхоз, совхозтарга хуула алыр пунктуларын, хандырылга комбинаттарын организаастар.

Чога беш чылда амырал хандырылга бүдүрүлгелеринин тудуун чорударыга 1800 рубльдиң капитал салдышынын үлдүрүгү көрүдөгөн. Ол акша-хоронин амырал хандырылга комбинаттарынын тудууга ажалгаар. Оларынч үнү өрткөн чылдан ажалгаала кирген. Чылда 510 муң рубльдиң дуаламчылыг илгалыг комплексинч бүдүрүлгелерин тудуун 1968 чылда Кызылга эгелээр. Районнарга чыгыс алы хевиринч амырал хандырылга комбинаттары. Чадаанага химиктиг ашталга чери, эт-херексел сепээр павлово туттунар.

Амыг үеде амырал хандырылга бүдүрүлгелеринин тудуун ажал-агылыгы арга-биле чорудуп турар. Септелге-тудуг участогуна-да бүдүрүлгелерин капитал салдышынын үлдүрүгү херекселдери болгаш механнизми чок болуп турар. Мергендилер кадары база чедимчегин чурттакчы чоңуң амырал хандырылга ажалыг хөмчөлөү үгөдөй, бүдүрүлгелерин четкини өзүп турар болгаш, мергендилер ажалыч чылдар негеттнер апар. РСФСР-ниң амырал хандырылга министрствозу чылдын-ла кадары белеткээр өрөдөйге-бүдүрүгеге комбинаттары бистин республикадан 25 кижини өрөдери планнап турар. Эртен чылдан адал 37 кижиге кончуг болгон. Москваның технология институтунө 5 кижини өрөди чоруткан. Илгалы-даа кадарга негелдө ам-да долуу-биле шийтерилетиниң турар. Илгалыг улуттур бүдүрүлгелеринин, албан организациы чедиринин, чөр-чөдө моомол организациыларынч удуртукчулары аныктар ортууна бо талзын-биле таймыр ажалы чорутушкан, амырал хандырылганың өрөдөйге черлерине өөренириче оларын хаара тудар ужурут.

Хандырылганың культураны болгаш кылган ажалдыг шынары бедилери база чыгыны өй-шаанда күссөдери хандырылга ажалдагыларынч база бир сорулгазы ол. Хандырылга ажалдагыларынч мурунда салдыган чугула сорулгаларын шийтерилгезинге партия, совет органицаны талзындын практиктик дуза чедирер эргекч чугула. Согулга үеде дика хей партия, совет органица хандырылга бүдүрүлгелеринин тургуналы акжидик. Чижелээрге, СЭКП-ниң Бин-Хем, Каас-Хем районнары болгаш райүүсокомнары, Эриан районунч Нарын, Барын-Хемчиги Эри-Барлык кодэ Советтери, Тандыны «Коммунизминч херели», Бай-Тайгалың «Мурунчак», Каа-Хеминч «Бурунгар» колхозтары чоңуң амырал хандырылганынч илгалыгыг угуландырып турары кончуг өөрүнүчү. Илгалы-даа ажал-агылыгы чамдык удуртукчулары бо чугула айттарыш тооп көрбөс чоруктар бар. Чадаанынч амырал хандырылга комбинаты ийи чыл уааштыр бүдүрүгеге-даа, сан-да талзын-биле планнап күстөтпөй келген. Бай-Хаактын амырал хандырылга комбинатында байдал база шак-ла илди. Ол чуну көргүзүп турарыл? Ук районнарнын удуртукчулары комбинаттары херелестин сопуурган көрбөй, оларнын ажалыга практиктик дуза чедирбей келген.

Мынчанган чоңуң амырал хандырылга бүдүрүлгелеринин ажал-чорудулгазын боттук удуртулга хандырылган амыг үе шийгызын-биле неген турарын утас ужурут б.

В. МУРЫГИН,

Тыва АССР-ниң Амырал хандырылга министрствозунун кол вицеюнери.

Баштайгы көргүзүлгөр

Юбилейлиг чылда малдын баш санын өстүрер. Оң продукттуг чорун бедилер талзын-биле социализмге чарышпа алган хуулагыларын Барын-Хемчиги районунч «Шекпээр» совхозунун малчынары амырал хандырылга боттандырып, боттарынын өзүнгө ээ болуп турулар.

Малчынарынч чүткүлдү күш-ажылыгын түнселинде сөхкө бирги кварталда күрүнгө эят сазар планын 448, сүттүүн — 143 хуу күстөткөн алы 55,2 тонна элти, 22 тонна сүттү пландан ажыраткан. Эртен айларынч дургузунда сүт саалдык көндүдөр талзын-биле чамдык салгычлар эки түндедиг болганыр. Т. Монгуш ботунга бижыгыла инектеринден илтин-биле 6 тонна, О. Бичылдай — 5,8 тонна, С. Ооржак — 4,7 тонна сүт саган. Ол ишкан хей сүттү саап, совхозтун күрүнгө сазар планын күтөдиринге улуг-хууун кийрген салгычлар салгычларынч фермаларында хей. Фермаларынч салгычлары юбилейлиг чылда саяр инектени ортумаа-биле 1300—1500 кг сүттү сазарын хууулан, ажылдан турулар.

Совхозтун кадарчылары, салгычлары болгаш мал ажалынын тускы эртемчилери социализмг хуулагыларын амыралга боттандырып, күрүнгө хей элт. Дүк, сүт бөрү дөш бүгү-ле аргааларын херелеп турар.

М. ЧҮЛБДУМ.

Юбилейлиг чылда малчынар

Шегетейниң МАЛЧЫННАРЫ

Шегетейниң кадар өттүгү, хар дүшпөс, мал ордарады өстүренин таарымчалыг оран. Бай-Тайга районуң «Моген-Бүрөө» кодэ ажал-агылы артелинч № 2 хойжу бригадамында, бежи ажык колхозчулар 7,300 ажык хойжу чөзөр үш кодада үзүп алган, малдан турулар. Юбилейлиг чылда бистин кадарчыларымыс чус баш төрүрү хойга ошаптыр 92 хураганны алыр, күрүлөгө 60 тонна элти, 10,5 тонна дүштү дүжар хуулагыт. Бо чылдын бирги кварталында бригадада төрүрү чус баш хойга ошаптыр 92 хураган аалдыган, чедишкенинч бижыкчаар сорулга-биле кадарчылар, сакманшичтар, мал эмчилери дем-биле ажылдан турар. Социализмг хуулагыларын күссөдир аргаар Шегетейниң малчынарында бар.

Бистин мурунчак хойжударымыс Иргит Кенден ам төрөөн 289 хойдан 291, Салчак Саган 280 хойдан 282 хураган алган. Хоочун малчынарнын дуржуалыгын өөренип, сүмезин ап, мал ажалына мергенж чорур анык кадарчылар бригадада хой, оларынч хой нуруузу комсомолчулар.

Малчынар чаагаланыныча белеткелди организаасты чурттан. Чакны хонаштарда кажаларын септелгези доолаган.

Колхоз баштар чери, партия организаациямыс, кодэ Совет малчынарымыс кичөөнгейи күштөдирген. Партия организаациямыс агитаторларын ошаптыр 100 хураганны, хой бүгү күрүндөн 2,5 кг сүктү алган. Бо чылдын о көрүзүлгелерин улук бөдөдирин бодол турар. Амыг үеде оң кодамында 252 хой оолаан, оларнын илти иштөөн. Хураганнары шупту менди. Чаш төд ам нежежир. Кожаларынч көрөжени иш катал хоргаш, одалага ажалылар кылдыр чыл алган. Чаагаланыныча белеткелди шагаланынч 100 хураганны, хой бүгү күрүндөн 2,5 кг сүктү алган. Бо чылдын о көрүзүлгелерин улук бөдөдирин бодол турар. Амыг үеде оң кодамында 252 хой оолаан, оларнын илти иштөөн. Хураганнары шупту менди. Чаш төд ам нежежир. Кожаларынч көрөжени иш катал хоргаш, одалага ажалылар кылдыр чыл алган. Чаагаланыныча белеткелди шаг-

ады үш катан кадарчыларга элтирер, полт-массалыг болган культура-массалыг ажыларын чорудуп турар. Агитаторлар малчынары чорудары берген саям ап чорур. Бо ажалды организаастаарына агитатор салгычы, Кызыл-Хал суурда магаанынч салгычы комунет Херекс Хоулу үлүг ролдугу болуп турар. Малчынар аш-чөм болгаш үлүгүр барааннары-биле хандырылган.

Колхозтун девиссарында арга-илч чок болган таарымчалыг илгалдар, чуртталга бижыкчаны тугуунай турар. Моон сонгар аш-биле турдуг илгалын кодока баштар чери шийтерилгезин, колхозчулар ол шийтерилген деткөн.

«Моген-Бүрөө» колхозтун хой, сарлык, чылгы, теве бригадаларынч, малчынарынч аразынча юбилейлиг чылдын социализмге чарымы калбарган, бригадынч ийи бурзуу социализмг хуулагыларын боттандырып дөш демселешти турар. Шегетейниң малчынары, бистер боттарыныстык мурунуга салдыган сорулгааларын болгаш алган хуулагыларынч Улут Октябрьниң алдарыг байырлазынын бөдөндө күссөдир дөш бүгү-ле арганы херелээр бис.

Д. КОДАН-ООЛ,
№ 2 хойжу бригадынч бригадисти,
Х. КУСКУН-ООЛ,
чолаачы.

да-ла эгелгөн. Ажал-ипчи совет кижиниң өндүр-чаагы турар-соруу хүн бурунчыл өндөтү. Бүдүрү, эскет чок ажал-херектеринден тургузунуп келер деп ол илек билер. Илгалы бо Барын-Хемчиги районунч «Шекпээр» совхозунун Дөң-Төржин салгычынч сурагалы хойжударынч бирээзинге чөлүгү-биле санадып турар.

А. ДОЛЧАА.

ХӨРЗҮННҮ ЭКИЖИДЕРИ

Хөрзүнү тарылга мурунда ажалдап кылырнын кол соруугалары болза, хөрзүндө өл-шымты бар-ла шаа-биле камгалап алыры, бок-үнүштерин уутуулары, культуруугу үнүштерин өзү үнүшүнө таарымчалык байдалдарын тургузуу болур. Бо талазы-биле баштайгы ажил чайын болгаш күзүн андаган чөлдөрдүн чазын эрте илирээр (шык басырышкыны) болур. Бо чутула агротехникти хемчегин өй-шаанда болгаш өй дүргөн чорудары негеттилер. Чазын эрте илирээр чөлдүн аар азы ортумак илирээр-биле 1—2 ишти кылдыр, андаган черин доора азы ша-ымштыр чорудар.

Илирээр чөлдүн бүгү шөлдүн хөрзүнү чүм-биле эририя манавайн, эрзон шаа-биле аралап чорудар. Бо ажалды оң дүргөн чорудары-биле баштайгы уде бүгү тракторлары оже кириер. Бир эвес илир чөлдөй-лейн бар болза, чамдык тракторлары душылгы, культиватор-биле хөрзүн үлдүдиринче кириер.

Механиктик составы чийк хөрзүнге чазын эрте илирээр чөлдүн чорудары, дистеринг катоктар-биле дескайе бастырыры баа чутула.

Бир эвес кадык-бир участка үр уде илирээр чөлдүн артап болза, хөрзүндө өл-шымты дык чидир болгаш дүжүттү чедир албааны ол. Оон туржук часкы эрте илирээр чөлдүн камгалап чорудар болза, бистин байдалыныста дүжүттү кудулатканы ол.

Хөрзүнү тарылга мурунда ажалдап кылырнын чутула соруугаларын бирааи бок үнүштер-биле демисел болур. Бок үнүштер чазын өөлгү үезинде өндөрүн үер болганда, орай тарымр культураларын (чангыс чыдыг сипенерин, чинге-тарамн, кукурузаны, картофельди болгаш оонда экелерин) тарымрнын мурунда оларын уутуулары ажитгыт. Хөрзүнү эрте ажалдап кылыр, бок үнүштеринг үрезинеринг эрте үнүш келиринге баа таарымчалык болур. Инчангаш хөрзүнү катап илирээр, дескалап, дистеринг каток-биле бастырып тургаш, оларын тарылга мурунда уутуулар. Хөрзүнү ичээр ажалдап кылган соонда, үрезин чажылаган үр түзүткелдиринтер болза, демги бок үнүштер баа катап тытып келир апар.

Республикада тарылгаларын элээн хей кезин чазын андаган чөлдөргө тарымр апар. Илдыг андагыларын часкы хөвү ажалдарын баштайгы үнүштеринде илирээр чөлдүн камгалап чорудар ажитгыт. Андаган соонда, доораи каток-биле дескайе, дыгыт бастыры. Шөлдүн кыры дески болурун орадылар төлөдө, хөрзүнү ажалдап кылырнын андаган черин доора, чок болза шаымштыр чорудар. Хөрзүнүң кыры дески болганда, машиналарын ажалдын бодуручулугу бедир, үнүштер бир-дески үнер болгаш ажал алышкын үезинде чидир өөшө болур. Инчангаш анаа үндүргөн немелде чарыгдалар ыяаыла дулааттынар, харым-даа немелде соруугалык болур.

ЧЕМИШЧИДИЛГЕЛЕР

Көдө ажал-агыл культура-ларын үнүш-дүжүктүрүн бедиринде, оларын шынарларын өккисеринде чөмшчидилгелеринг ролю уут.

Органитк чөмшчидилгелер. Ириди өдөктө үнүштеринг өзүмүргө өргөжөк чутула чөмшчидилгелеринг бодурун көчүрүк элек. Бистин республика мал ажалдыг, мычтангаш мындыг чөмшчидилгелеринг өлкө-штин тургузууна таарымчалык байдалдар бар. Илдыг чөмшчидилгелеринг хөрзүнгө үргүчү төн, ажалдап келиер, оң физик-химик-тик шынарлары, сугу, агаарын болушта сипенери элек. Бо чылыш тарая шөлдөргө 225 муң тонна органиктик чөмшчидилгелерин төгөр арга бар.

Ириди өдөктө колдуунда-ла картофель, кукуруза, ногаа тарымр шөлдөргө төн турар. Картофель болгаш ногаа тарымр шөлдөргө та чер буртуунга 30—40, а кукурузанынмыга — 20—30 тонна ириди өдөктө төгөр чутула. Электри чазын болгаш күзүн андаган шөлдөргө баа төн болур. Илдыг чөлдөргө, үр чылдарда ирзон өдөктө та чер буртуунга 15 тонна өдөк онаажыр кылдыр чөмшчидирин чөмшчидир чутула. Шоолук шык дүшпөс районларга өкк ирзон өдөктө ажитлар.

Тараа культура-ларын чажар шөлдөрин чөмшчидирин ол культура-ларын баа оон оруунга чажыш таралаи өске-даа культура-ларын дүжүктүр болурун хандыр. 1966 чылда мурунда кукуруза тарып, чөмшчидилгелерин турган шөлге кызмат-таарым, дуржулга ставпыламы та чер буртуунда 31,5 центнер дүжүттү алган.

Чөмшчидилгелер чүдүрер, дүжүрер, шөлгө тарды төгөр ажалдарын болдунар-ла аргам-биле механикастаары ажитгыт. Механизастаттыган хүүректер аскан ДТ-75 деп тракторларын болгаш экскаваторларын бо ажалдарга бедик бодуручулугу ажитлар. Илдыг механикастыа хөрескелери чок болза, чөмшчидилгелерин чүдүреринге мычтангаш кылган хөрескелди бодурунунг дуза-биле ажитлар болур. Эдөкти шөлгө тарды эжеринге өдөк тардыкчыларын ажитлар.

Минералдыг чөмшчидилгелер. Илдыг чөмшчидилгелеринг чөмшчидилгелеринг дүргөн өстин-чөд болгаш үнүштүн өзүмүргө баштайгы хонуктарында-ла оң өзүмүргө өкк ажалдын чөлдүн эгалей бөр. Бо чылыш бистин республиканын тарая шөлдөргө ажалдарын-биле 10,2 муң тонна мындыг чөмшчидилгелерин сөөртүп өккээрин көрүп турар, а 1970 чылда бо чөмшчидилгелер 34 муң тонна чедер. Республиканың ажал-агыларын чөмшчидилгелер-биле долу хандыртканын шыла-тымазын барымдалааш, бар чөмшчидилгелерин бодуручулугу ажитлар сорууга-биле, оларын өлкө шык дүжөр болгаш сугаттыг тарая шөлдөри бар районларын ажал-агыларынга ажитлаары чутула.

Колхозчулар, совхозтарнын ажалдакчылары, көдө ажал-агынын тускай эртемнигерлер! Көдө ажал-агыл культура-ларын дүжүдүн болгаш мал ажалын продукттуун бедидинер! Эртемнин, техниканын чедишкннерин болгаш мурнакчы дуржулганы практикага идекейлиг непередиер! Көдө ажал-агыл бодурулгезинин бедик ажитгыт болуру дээш демис-жинер!

(1967 чылдың май 1-ге СЭКП ТК-ның Кыйгырыларындан).

Республикада часкы хөвү ажалдары калбарып турар. Юбилейлиг чылда бедик дүжүттөри өстүрүп алыр дээш тараяжылар бедиктен хүлээлелерин алганнар. Бүгү хөвү ажалдарын өй-шаанда, бедик шынарлыг чорудары, шөлдөрин эң эки агротехниказы болза, алдынган хүлээлелерин чедип алырын шитпирээр.

Бо арында көдө ажал-агыл дуржулга станциязынын эртем ажалдакчыларынын бижээн чүүлдөрин парлаан. Хөрзүнү ажалдап кылыр, үрезин участка-рынга агротехника, чемишчидилге, хөрзүнү хат алырын камгалаар, тарылганы чорудар талазы-биле авторлар

боттарынын практиказынга үндөзилээш, элээн каш сүмелерин берип турар. Агрономнар, ажал-агыларнын удуртукчулары бо чүүлдерде берип турар сүмелерин тус черин хөрзүн-бойдус байдалдарынга таарыштыр бодамчалыг, чогадыкчы өзү-биле ажитлаа чогуур.

ЧҮҮЛДЕРНИН АВТОРЛАРЫ:

Т. ШПАК, көдө ажал-агыл дуржулга станциязынын директору.

М. АХАНИЯНОВ, үрезин ажалынын кылдынын эргелекчи.

В. НАЗЫН-ООЛ, станциянын дирек-торунун эртем талазы-биле орадакчы.

Н. ВАРНИКОВА, агрохимия килди-зиниң эргелекчи.

Ч А Ж Ы Л Г А

Тарылганын хуусаа-зында болгаш чажар норманын көдө ээ ажал-агыл культура-ларын дүжүдү дык хамаржыр. Тарылганын хуусааларын, чажыла-нын нормаларын шын тодаралары. Учас-токтуң үнүш-дүжүктүрү, хөрзүндө өл-шымтын кууларын, тарылга-нын аргам, үрезинин шынарын, чемишчидилге, агаар-бойдуштун байла-лы дөң шыкка чутула чүдүрерден хамаржыр. Моон ужурунда үрезин буртуунга, участка буртуунга тарылга мурунда хөрзүнү ажалдап кылырнын агротехника-зын, чажылаганын хуусаа-зын болгаш норма-зын ажалдап кылыр өргөжөк чутула.

Төп зонага ирилгиле-биле моон дараазында хемчегин сүмел болур.

Тарылганын хуусаа-лары. Тарылганын эң кыска хуусаада чоруда-рын тодаралыр кол чүл өл-шым болур. Республиканың байдалдарына хей чылдарда мөдөдөрин көртүп турары болза, июньнун төнчү-

зүндө болгаш июльде хей өл-шым дүжөр. Өске талазында, бүгү культу-ралар өл-шымты чангыс аат негесө болгай. Чижээ, тарая культура-ларын алдыга, үнүштер баш тытып турар үезинде өл-шымты 80 хуу чедир хөргөлөр. Бистин соруугалык болза, таралым баш тырттар үезинин эгеси инвильдүч чажышкын үезинин эгези-биле дүшкөн турар кылды тарылганын хуусаазын шилип алыры болур. Бирги өлчөгдө өл-шымты чөтпир, эки арыг участка чажылаганы чорудар болгаш орай бижар сорттарын чажар.

Хей чылдарын дуржулгазында алырга, бистин байдалдарына кызыл-тас, чочак-тарая, арбай, сула культура-ларынын тарылгазына эң элээр хуусаа майнын ийгини он хону; кукурузага, чинге-тараяга, картофельге, чангыс чыдыг сипенерге — майнын үшкү он хону болур.

Чажылаганын нормазы. Чажылаганын нормазы үрезинин соруудан, шынарынан, участка-

тын үнүш-дүжүктүрүн-ден, тарылганын хуусаа-зында, аргамында бол-гаш өске-даа чүүдө-рден хамаржыр. Үр үезин илтиңе үрезинерин деңизилер норма-биле чажарын сүмел турган. Инчангаш үрезинин шынарын, оң бөткүр чагай талазы-биле дегажин болгаш үнүчүчелин шынарын мырнай өөренип көр-бөй турган. Мындыг

Культуралар	Илттик хөвү-шөд-дүг районнарга	Тайга чогуу райо-нарга болгаш сугаттыг черлерге
Кызыл-тас	4—4,5	4,5—5
Арбай	3,5—4	4—4,5
Сула	4,5—5	5—5,5
Чочак-тарая	1—1,5	1,5—2
Чинге-тарая	2,5—3	3—3,5

Хана-карактый бол-гаш кыска одуругат арга-биле чажарын нормазы анаа чажарын-дан 15 хуу хей болур.

Чажылаганын аргазы. Тараа культура-ларынга чажылаганын үш аргамын практикага ажит-лап турар: кыска оду-ругат, хана-карактый болгаш анаа чажары. Чажылаганын баштайгы ийи аргам улуг деп-шилгелер болур. Чүгө дие, шөлгө үрезинерин

практикадан өйталааш, үнер шынарлыг тарамын миллионга санап тургаш, чажарын нормазынче шилтиңе чотур.

Бистин байдалары-мыска кол көдө ажал-агыл культура-ларын үрезинерин чажарын чижек нормазын мынчаар сүмел турар (үнер шынарлыг үре-зинерингектарга мил-лион-биле):

Илттик хөвү-шөд-дүг районнарга	Тайга чогуу райо-нарга болгаш сугаттыг черлерге
4—4,5	4,5—5
3,5—4	4—4,5
4,5—5	5—5,5
1—1,5	1,5—2
2,5—3	3—3,5

элээн дески кылдыр ча-жар болганда, анаа чаж-канынга болгаш гадан дүжүт 3—5 центнер хей болур.

Үрезинин чажарын хангыс. Чажылаганын хангыс үрезинин чөмшчидилгелеринг тодаралыр. Үрезин улуг чөмшчидилгелеринг хөрзүнгө улам хангыс чаштыган турар. Тараа культура-ларын үре-зинерин 5—6 см, а элээн чийк хөрзүнгө 6—7 см кылдыр чажар.

ХӨРЗҮННҮ ХАТ АЛЫРЫНДАН КАМГАЛААР

Тандык, Улут-Хем, Каа-Хем, Чөп-Хөмчик районнарга, а ол мынчап Кызыл дөвизиринге хамаржыр ажал-агыларда хөрзүнү хат алыр чорук көдө ажал-агыла улуг ко-гаралды бедирин турар. Кандаш-кын болгаш казыска-биле холба-кандан күштүг хаттар ол районна-рга болгачок-ла хөрзүнү грей ха-лды, чамдык шөлдөри ажалдап үндүрүп турар.

Элээн хой районнарын сугат-тыг чөлдөринде тарып болдунар хөр-зүнү шөлдөр хөрзүнү суг алыр чоруктан үрөшп, оон үнүш-дүжү-ттү, өл-шым сипенер аргамын куу-лад, суг-финикти шынары басырып турар. Черин арыктайын, сугу ха-маан чок болдыр чөп сугтарар эр-ги арга шөлдөри оларга тарыттын үрөөр болгаш ол чөлдөргө тарыттын көдө ажал-агыл культура-ларын дүжүдүн кууладым, продук-циянын бот-үнезин аартады турар.

Көдө ажал-агыла хөрзүнү хат, суг үрөзүндө болдууви турар улуг когаралды турар-даа, республика-нын ажал-агыларда хөрзүн кам-галамын камчегерин илдыг-ла кабак эвес хөмчөдө чорутууун,

харым-даа чамдык чөлдөрдө шуут чоруйар турар. Хат алган тарылга шөлдөринде, одарларда баа сипен керээр шөлдөрдө хөрзүн үрөшкөн-ининге улуг хөмчөгөр доктаамай эвес чорутуулап турар. Тарылгага ажитгыт арга — ивемдик чөлдө-ри доора дугаар чарамын калба-биле неперетейин көлгөн.

Ивемдик чөлдөр харым-даа улуп дугаар ажалдап кылдынын, хөрзүнү хаттан үрөшкөн садырамы боон турар. Эң чийк арга — тарылга-ны болгаш чайгы андагыларын дил-диктер аям-биле хуваан тургаш чорудары ам-даа четке ажит-латтымайн турар. Хөрзүнүң хат-тан үрөшкөн неперетей районнарга хөрзүнү андара кабактын ажал-дап кылыр болгаш хатка ажак алыска чераери илтирээр ажал-агыларда багай шитпөөтөйин турар.

Хөрзүн үрөшкөнинеге уду-р хөрзүн ажалдап кылыр көдө ажал-

агынын чаа чөмсөк-хөрескелдери ажал-агыларда дык четдөс бол-гаш болгачок-ла эвес ажит-латтымайн турар. Бо чөмшчидир анал көрүп болбос. Инчангаш ажал-агыларга хөрзүнү ажалдап кылыр-ын хөмчөгөри план бөулар боттаандыры чутула.

Хөрзүнү хаттан үрөшкөн шөлдөргө агротехниканын оозагай байдалдары кандымын?

Тыяанын кандачал районна-рын ховуларыга тарая культу-ралары чажар хөрзүнүң тарылга му-рунугу ажалдап кылышкыныга культивация болгаш шык басы-рышкыны хамаржыр. Шык басы-рышкыны эркен чылын андар-тыткан чөлдөргө, оларын иайы хи-ре ажалдап кылдыганын, үнүн байдалын барымдалап, хөрзүн ажалдап кылыр чөмсөк-хөрескелдерин бүрүн ажитлап тургаш, эң кыс-ка агротехникатг хуусааларда чору-

дары чутула. Тарылга шөлдөрүнүн хөрзүнү хаттан үрөшкөн неперетей, кандачал районнарга частык бай-далы агарын бедик температура-ны күштүг хат-камыскалар-биле тодараттынар. Инчангаш шыкты чотур уде басырын алыр хөрзүн ажалдап кылышкынында бар чуту-ла сорууга болур.

Эрте-чакым ажалдап кылышкын чөмсөк шыктын бүгү кол куралдарын бир, ийн немелде дургуунда чиди-ринтип болур. Чалгынын андазын-биле кууш андарынан ажитгыт эрте-чакын илтирээр керек. Ийн болгаш оон-даа хей кандач чоралда дилитиг илирээр черин үстүгү калды 4—5 см чедир хангыл үлдү-редир. Иччан черин оон ийаити каттарынын шыты беле үнес бол-тур. Хөрзүнү андара каап чөмшчидилгелеринг эрте-чакын илтирээр чөлдөргө, эрзон чорудаары чутула.

Хөрзүнү андара кабактын ажал-дап кылган чөлдөргө хөрзүн кырында хоорунун камгалап артырары-биле шык басырышкынын дилитиг илирээр-биле чоруду болбос. Бо

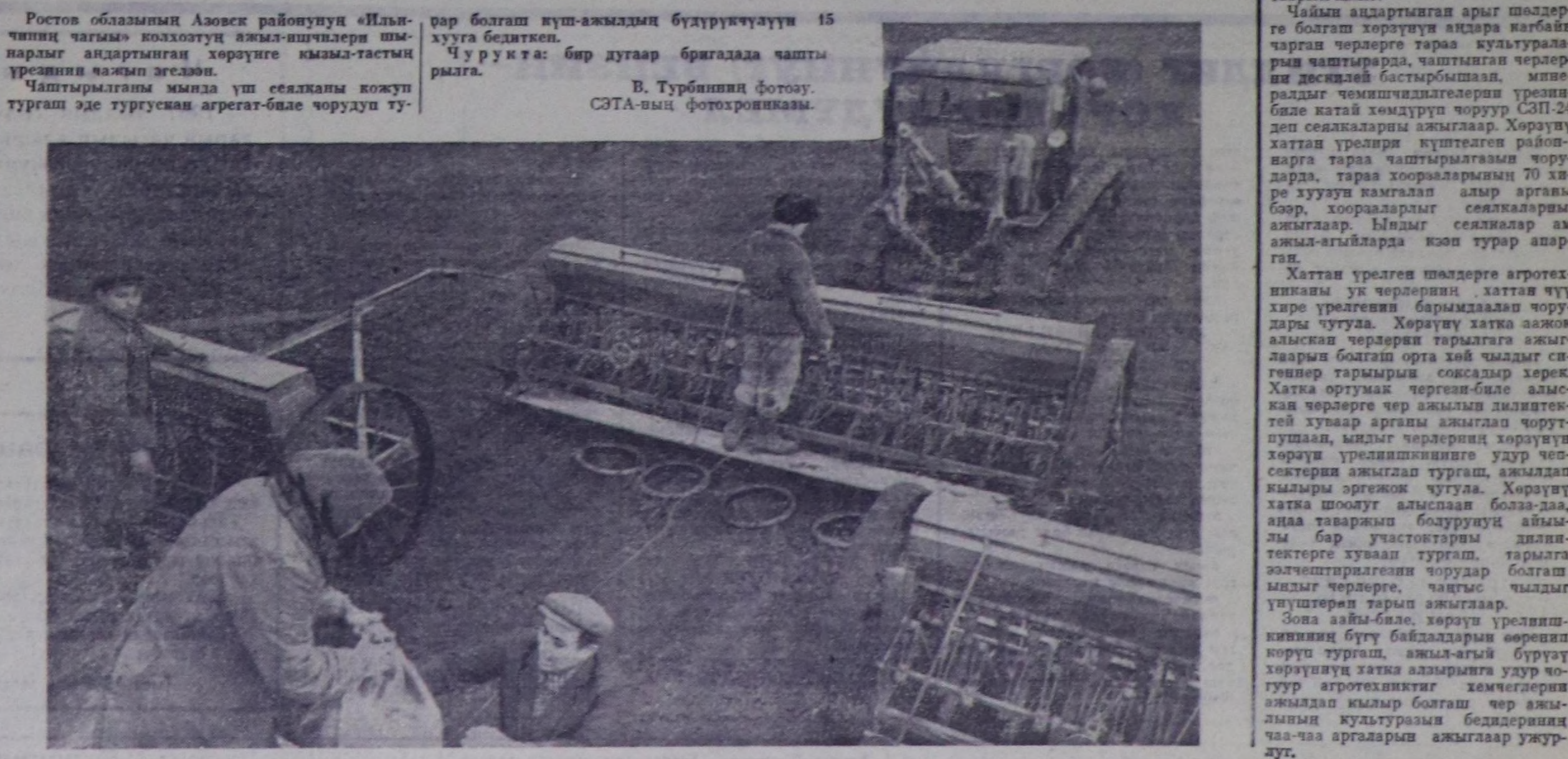
таварылгада тускай техника көлгө-жө чөлдөр, кабак дескайе душыл-ынктерин ажитлаары ажитгыт. Хөрзүнүң хатта доогунамын бодуруас баа оон кырынын дески бодуруви чедип алыр төлөдө, шык басырышкынын соонда чорудаары, кылдыртканын шөлгө дилитиг катоктар-биле дескайе басты-рары чутула. Черин кыры кургай бергенде бастырып болза, хөрзүн доогуналагаш, хаттан үрөшп болур. Күзүн хөрзүнү андара кабактын ажалдап кылган шөлдөргө агротех-никатг хөмчөгөри хөрзүнү андара каап таран чөлдөргө бодарга, эрте чорудары чутула.

Шык басырышкынын чорутканы соонда үнүп өлгөн бок үнүштерин чок кылдыра, а ол ийаити тарылга мурунун культивациялар чорудаары, кылдыртканын шөлгө дилитиг чөмсөк-хөрескелдерин таарымштыр ажит-лаар керек. Хөрзүнү андара кабактын ажитгыт баа чызы андар-тыган черлерин үлдүрелдер чажыг андаган чөлдөргө ажитлаар культиваторларын, азы дескайе ду-шылынктерин шөлдөриг ботталган барымдалап тургаш, бир эвес ийн эвөр чорудуп ажитлаа чотур. Хөрзүнү андара кабактын ажалдап кылган шөлдөргө культивация чорударга, хөрзүн үрөшкөнинеге уду-р чөмсөк ажитлар. Ботта КНН-3,6, КНН-3,6 болгаш КНН-3,5, КН-2,50 деп культиваторларын ажитлаары таарымчалыг.

Чайын андарынан арыг шөлдөргө болгаш хөрзүнү андара кабактын чарган чөлдөргө тарая культура-ларын чаштырарга, чаштыган чөлдө-рин дескайе бастырышсаал, мине-ралдыг чөмшчидилгелерин үрезин-биле кандай хөмдүрүп чорур СЭП-24 деп сейкаларын ажитлаар. Хөрзүнү хаттан үрөшкөн күштөлөг район-нарга тарая чаштырталы чоруда-ры тарая хоораларын 70 хире хуузу камгалап алыр аргам бөр, хоораларыг сейкаларын ажитлар. Илдыг сейкалар ажал-агыларда каап турар апар-ган.

Хаттан үрөшкөн шөлдөргө агротех-никазын үк чөлдөрүн хаттан чүү хире үрөшкөн барымдалап чору-дары чутула. Хөрзүнү хатка ажак алыска черлерин тарылгага ажит-лаарын болган орта хей чыдыг сипенер тарымын саклаш керек. Хатка ортумак чөргөн-биле алыска чөлдөргө чер ажалын дилити-тей хуваар аргам ажалдап чорут-пушап, илдыг черлерин хөрзүнү хөрзүн үрөшкөнинеге уду чөмсөктерин ажитлап тургаш, ажалдап кылыр өргөжөк чутула. Хөрзүнү хатка хоорун алыска болза-даа, анаа таварын бодуруун ийаылы бар участкаларын дилити-тектерге хуваан тургаш, тарылга элчештиргелени чорудар болгаш илдыг чөлдөргө, чангыс чыдыг үнүштерин тарып ажитлар.

Зона айы-биле, хөрзүн үрөшкөн-ининин бүгү байдаларын өөренип көрүп тургаш, ажал-агыл бүрүг хөрзүнүң хатка алырынга уду чо-гуур агротехникатг хөмчөгөри ажалдап кылыр болгаш чер ажал-агылы культуразын бедидирин чаа-ча аргаларын ажитлаар ужу-руг.

Ростов областынын Азовск районунун «Ильичини чажыг» колхозтун ажал-ишчилери шынарлыг андарынан хөрзүнгө кызыл-тасын үрезинин чажып эгешөөн. Чаштырылганын кызыла үш сейкалы кожуп тургаш эде тургускан агрегат-биле чоруду турар болгаш күп-ажымдыг бодуручулугу 15 хууга бедиктен. Чурукта: бир дугаар бригадала чаштырылга. В. Турбинин фотоу. СЭТА-ның фотохроникамы.

